

HALDEY CANTRIL: UNDERSTANDING MAN'S SOCIAL
BEHAVIOR (PRILIMINARY NOTES)

Princeton, New Jersey, 1947, p. 75

Princeton Üniversitesi sosyal psikoloji profesörü Cantril bu mevzu etrafında hazırladığı büyükçe bir eserin ilk notlarını litografya ile neşretmiştir. Burada müellif Adelbert Ames ile birlikte bu mevzu etrafında çalıştığını ve eser hazırlanıncaya kadar ilk notlarını neşrettiğini söylüyor. Bu küçük kitabın temas ettiği başlıca mevzular şunlardır: 1) Sebepler: İnsanın büyüme tarzı, şahsiyet farkları, hususiyetler; 2) Değer hükümleri: Sabit olarak seçilen inkişaf kuvvetleri: «emniyet» ve «gelişme»; değer hükmü sırf zihni bir vetire değildir; 3) İdrakin mahiyeti: Mücerretler üzerinde düşünmek, paradokslar, müşahhas duruşların tahlil zarureti, başarılı aksiyon âmillerini tamamlama zarureti; 4) «İçtimaî» idrak; 5) İdrak olmak üzere davranışlar: Bir davranış ne zaman fonksiyonel olur; davranış ve ben - muhit hakkında bir not; telkin hakkında bir not; 6) «Şimdi» hakkında ne düşünüyoruz; «mâna» ve «gaye»; heyecanların beklemelerle münasebeti, netice; 7) Etik ve ahlâkın ilmî temelleri, 8) Aksiyon: Aksiyon ve içtimaî değişme; aksiyon, alışma ve müştak haller hakkında not. — Burada yalnız fasıl başlarını işaret ederek geçtiğimiz mevzular bile kitabın ne kadar şümüllü bir mevzuu olduğunu ve sosyal psikoloji meselelerini bütün felsefî neticelerine kadar götürdüğünü göstermeye kâfidir. Müellif bütün değerler felsefesini psiko - sosyoloji verilerine ait tecrübi bir tahlilden çıkarmıya çalışmaktadır. İnsanla ilgili ilimleri bir merkez etrafında toplaması bakımından bize çok sempatik görünen bu çalışma tarzı, felsefesiz bir ilim araştırmasına girmesi ve felsefeyi oradan çıkarmıya çalışması bakımından takip ettiğimiz metodun tamamen aksi kutupta bulunmaktadır.

W. F. OGBURN A. M. F. NİMEKOFF: A HANDBOOK
OF SOCIOLOGY

London, Kegan Paul Ltd. 1947, p. 644

Chicago Üniversitesi sosyoloji profesörü W. Ogburn ve Bucknell Üniversitesi sosyoloji profesörü M. F. Nimekoff taraflarından

hazırlanmış olan bu sosyoloji el kitaplarında basılmış ve geçen sene vefat eden tanınmış İngiliz sosyoloğu Mannheim tarafından da kitaba bir önsöz yazılmıştır. Mannheim, önsöz'ünde İngiltere'nin son yıllarda sosyolojiye olan ihtiyacından ve bu ilmin eksikliğinden bahsediyor. «Umumiyetle meslek erbabı, öğretmenler, nazırlar, iş adamları, doktorlar, hâkimler ve daha birçokları için istikamet verici sosyoloji bilgisine son derecede lüzum ve ihtiyaç vardır ve bu kitap onu temin edecek mahiyettedir» diyor. Amerika'nın bibliyografisine ve içtimaî verilerine göre hazırlanmış olan eser İngilterede de işe yarayacak bir hale konmak için bu memleketin verileri ve bibliyografyasıyla tamamlanmıştır. Kitabın ele aldığı başlıca konular şunlardır: 1) *İnsanın içtimaî hayatına ait başlıca faktörler*: öğrenmede muhit tenbihi ihtiyacı, içtimaî mirasın tesiri, verasetin tesiri, zümrenin tesiri, içtimaî tecrübede başlıca faktörlerin karşılıklı bağılılığı, başlıca faktörlerin değişik mânaları, sosyoloji ve içtimaî problemler - 2) *Kültür*: Kültürün rolü. Öğrenmenin menşei, kültürün tarifi, ilk insan kültürleri, medeniyetin menşei, kültürün muhtelif kısımlarının karşılıklı münasebetleri, fert ve kültür, halk gidişi ve âdetler, biyolojik faktörlerin rolü: değişme imkânının mahiyeti, sebepleri, değişmede muhit faktörleri, veraset ve muhitin nisbî tesirleri, cinsiyet farkları, ferdî farklar, ırk farkları, ırk prejüje'leri - coğrafi muhitin tesiri: içtimaî bünye değişmelerinde coğrafi muhitin rolü, içtimaî davranış ile coğrafi âmillerin münasebeti, medeniyette physiographique tesirler, coğrafya üzerinde kültürün tesiri - 3) *İnsanın mahiyeti*: Veraset ve şahsiyet, şartlı refleksler ve müştaklar, insanî ve hayvanî davranışta iç güdüler, heyecanlar, mizaç, kabiliyetler, bünye farkları, - zümre ve şahsiyet: beşerî tecrübenin neveleri, içtimaî davranışın yayılma tarzları (taklit, telkin, sempati, aynileşme), benlik fikri ve «başkaları» hakkındaki kanaatler, ilk yaşlara ait tecrübeler, ilk âile tecrübelerinin hususî ehemmiyeti - kültür ve şahsiyet: maddî kültür ve şahsiyet, manevî kültür ve şahsiyet - şahsiyetin inhilâli; zihin bozukluklarının mahiyeti, zihin bozukluklarının sebepleri, kültür ve şahsiyet inhilâli, şahsiyetin yeniden kuruluşu, kolektif âmiller - 4) *Kolektif davranış*: Zümre hayatı: insan toplulukları - zümre hayatının neveleri, ilk ve tâli zümreler - telkin edilebilme: kalabalığın mahiyeti, kalabalık davranışın temelleri, muhakemeli davranışa geçiş, efkârı umumiyenin tanzimi (tazyik edici zümre-

ler, propaganda, ilh...) - İçtimaî sınıflar: içtimaî statüler, içtimaî sınıf, tabaka ve kast, sınıfla kültürün münasebeti, Birleşik Amerika'da içtimaî tabakalanma - İşbirliği (yardımlaşma), yarışma ve çatışma: içtimaî vetirenin mahiyeti ve çift karakteri; veraset, zümre ve zümre vetireleri, kültür ve zümre vetireleri, modern cemiyette yarışma ve yardımlaşma - muhite uyma ve temessül: muhite uymanın mahiyeti, şekilleri, kültür ve muhite uyma, temsil ve temessül ölçüsü olmak üzere içtimaî mesafe. —

5) *Komünler*: Beşerî ekoloji: komünün tekâmülü, iptidaî köy, ortaçağ köyü, modern Amerikan köyü, site, modern komünler, yer değiştirmelerin ehemmiyeti, sitenin ekolojisi, komün'ün genişlemesi ve modern büyük şehir - nüfusun yayılması: Dünya nüfusu, ırkların yayılması, kavimlerin ilk yayılışı, muhaceretler, Birleşik Amerika içinde muhaceretler, nüfusun bölünmeleri ve nasyonalizm - nüfusun artması: nüfus değişmesinin sebepleri, hayat cetvelleri, çoğalmalar ve eksilmeler, nüfus çoğalmasının iktisadî tesirleri, nüfusun fazla artışının içtimaî tesirleri, - komünlerin karakteristikleri: köy - şehir farkları, yeni bir muhit olmak üzere site, muhtelif dereceden siteler (komünler) - 6) *İçtimaî müesseseler*: Cemiyetin organizasyonu: İçtimaî müesseseler, birlikler (association), birliklerle içtimaî müesseselerin karşılıklı münasebetleri - İktisadî müesseseler: iktisadî menşeler, iktisadî müesseselerin inkişafı, modern iktisadî sistem, inhisar, endüstride içtimaî kontrol. - Hükûmet müesseseleri: en basit maddî kültürlerde hükûmet, devletin menşesinin âmilleri, devletin inkişafı, site devletleri, monarşiden parlâmentoya, modern hükûmet problemleri - Dinî müesseseler: dinî organizasyonun başlaması, bir fonksiyonlar kompleksi, dinî müesseselerin büyümesi, modern dinî teşekküller, kiliseler, dinî tecrübenin şimdiki ihtiyacı, dinî organizasyonda birlik ve yardımlaşma, din ve millet - Aile: Aile organizasyonun başlangıcı, aile organizasyonunda nevilere, evlenme şekilleri, boşanmalar, ev iktisadî ve aile, modern şehir ailesi, ailenin istikbali - Müesseselerin birbirleriyle münasebetleri: İçtimaî müesseselerin inkişafına ait teoriler, içtimaî bir sistemin tamamlayıcı kısımları (integral) olmak üzere müesseseler, fonksiyonların yer değiştirmesi (transfert), yeni müessese fonksiyonları, içtimaî müesseselerin şimdiki karşılıklı bağılılığı, harbin müesseseler üzerinde tesiri, v.s.. -

7) *İçtimaî değişme*: Kültürün gelişmesi: kültür nasıl büyüyor,

manevî kültürün birikmesi, süreklilik prensipi, kültür gelişmesinin hızlılığı, teknik ve icat, tekniğin genişlemesi ve yayılması - içtimâî değişmenin engelleri: icatların nadirliği, makbul bir icat yapmanın güçlükleri, icatların kabulüne karşı mukavemetler, bir ikame şeklinin benimsenmesindeki güçlükler, bilgisizlik, alışkanlığın mahiyeti ve içtimâî değişmeye karşı mukavemet, değişmeye düşman olan vaziyet alışlar (attitude) - İcatların içtimâî tesirleri: bir cemiyette teknolojik âmilin tarzları, maddî icatların muhtelif eserleri, bir maddî icat nevinin içtimâî tesirinden müştak olan hâdiseler, içtimâî icatların nüfuzu, - İçtimâî inhilâl: hareketsiz bir cemiyetin kültür şemasının tamamlanması (integration), dinamik bir cemiyette değişme hızının müsavatsızlığı; içtimâî değişme ve içtimâî inhilâl - İnsanın tanzimi ve kültür: içtimâî ilerleme, içtimâî kontrol ve plânlaştırma, gerginlik noktası olarak tanzim, esas âmiller ve içtimâî tanzim, reform ve devrim, içtimâî plânlaştırma.

E. R. GROVES AND H. E. MOORE: INTRODUCTION
TO SOCIOLOGY

Logmans Co. New York - London, 1942 - p. 722

Amerikada hemen hemen klâsik olan Park ve Burgess'in sosyoloji kitabından sonra traité olarak yazılan eserler arasında en dikkate değerlerinden biridir. Moore daha sonra Gurvitch ile beraber İngilizce ve Fransızca iki defa neşredilen eclectique eseri vücade getirmiştir. Müelliflerin Önsözlerinde söyledikleri gibi bu kitap sosyolojiye giriş için yazılmıştır; yoksa sosyolojik problemlerle uğraşan dokümanlara ait bir kaynak kitabı değildir. Hele cemiyetin mahiyeti meselesini ele alan sistematik bir nazariye eseri hiç değildir. Hattâ o daha evvel Groves tarafından yazılmış olan «sosyolojiye giriş» (1928 - 32) kitabını genişletmek suretiyle vücade gelmiştir. Kitabın temas ettiği başlıca mevzular şunlardır:

1) *Giriş*: Zümre davranışı olmak üzere cemiyet, şahıs ve içtimâî şema, içtimâî birlik, talebe ve sosyoloji, sosyolojik görüş tarzı, bilgi ve anlayış, 2) *Şahıs ve âlemi*: cemiyette insan: şahıs ve zümresi, münasebetler halinde cemiyet, şahıs ve kültürü, insan üzerinde intimaî hayatın tesiri, insan ve içtimâî hayatı birlikte inkişaf eder, değişen dünya problemi, kat'î bilgi ihtiyacı - 3) *Coğrafya*